

שהשמיט האי דינא, משום דאין בו חידוש דין, אלא פירוש, כמו שפירש"י, א"כ עצה זו אינו דרך סלולה.

מילת זכריו ועבדיו

קיי"ל כר' יהושע, דמילת זכריו ועבדיו מעכב האדון מלשחוט וכן מלאכול [הלכה זו יהיה מאד נוגע, דכיון דיבא משיח הכל עבדים הם לישראל, ויהיו צריכים מוהלים שיודעים למהול גדולים, ויתכן שלא ירצו לימהל כמש"כ בגמ' דנעשו גרים גרורים ושוב יחזרו כיון שרואים מלחמת גוג ומגוג]. **בנים** היינו בנים הקטנים שמוטל עליו למולן, אבל גדול אין מעכב אביו. **אמו** שאינו מחוייב למולו, דעת המהרש"א [יבמות עא:]: דמ"מ מעכבה מלעשות ולאכול קרבן פסח, והאור"ז חולק. וכן לענין עבדיה, נחלקו, וי"א [שאג"א סי' נ"ג ומנ"ח מצוה ב] דאשה חייבת במילת עבדיה, ובודאי מעכבה מלעשות פסח. **עבדיו**, הנה יש כמה מיני עבדים, א' שחייב מצות כאשה שנולד משפחה. ב' עבד גוי באופן שמחוייב למולו כגון שכבר גלגל עמו י"ב חודש. ג' עבד גוי באופן שאינו מחוייב למול כגון שלא קיבל מצות, ומגלגלים י"ב חדש, או אם התנה בשעת שקנאו שאינו מל וטובל, אם מקבל עליו ז' מצות הרי הוא כגר תושב. ד' מעוכב גט שחרור.

עבד שחייב מצות כאשה פשוט דמעכבו מלעשות פסח.

עבד גוי באופן שמחוייב למולו ג"כ נראה דמעכבו, כמו טבילת אמהותיו שכתב הרמב"ם דמעכב, ולפני הטבילה הם גוים, ואעפ"כ מעכב [וביאר האחרונים דאין החיוב משום דמוטל עליו למולו, אלא משום דיש לו ערל בביתו, ואשה כ"ז דלא טבלה יש לה שם ערל דכל הגוים ערלים]. ואם העבד אינו רוצה למול, לדעת הר"ף א"א לכופו בע"כ, ולדעת רש"י יכול להטבילו בע"כ, וכתב הטור ביר"ד סי' רס"ז דה"ה דיכול למולו בע"כ, ולפ"ז לכאורה לרש"י מעכבו מפסחו, והק"נ [יבמות פ"ד סי' לח' אות ת], כתב דגם רש"י מודה דאינו יכול למולו בע"כ.

ובאופן שאינו מחוייב למולו כגון שהתנה, כתב המנ"ח מצוה יז' דאינו מעכבו מלעשות פסח, אמנם בערוך השולחן ס"ל דאפילו כה"ג מעכבו. ובשאג"א סי' נ"ג כתב דלא מיבעיא באופן שמותר לקיימו דאינו מעכבו מפסח, אלא אפילו באופן שאסור לקיימו אינו מעכבו, דזהו כאיסור אחר שעובר, ואינו מעכבו, וגם בשפחה שלא טבלה רוצה לחלוק על הרמב"ם.

מעוכב גט שחרור דהיינו שהפקירו ולא נתן לו עדיין ג"ש, איתא בירוש' דאינו מעכבו, ובמנ"ח מצוה יז' מפקפק דאפשר דהבבלי חולק.

טבילת אמהותיו מעכב כנ"ל. ועבדיו שמלו ולא טבלו, דייקו האחרונים מהרמב"ם דאינו מעכב, והטעם דכבר ירדה שם ערלות ממנו ע"י המילה, הגם שלא טבל, אע"פ שהוא עדיין כגוי. והביאו שכ"כ הרשב"א יבמות עא, וי"א שגם טבילת עבדיו מעכב [מנ"ח בהגהות לרמב"ם], וכן הוא בתרגום יב"ע.

עבד שנתגייר מהול לכאורה הטפת דם ברית מעכב האדון מלעשות קרבן פסח, דעדיין שם ערל עליו, כמו בשפחה.

דרך רחוקה

מי שהוא בחצות בדרך רחוקה פטור מלעשות פסח. דרך רחוקה הוא אם אינו יכול להגיע לעזרה [ברמב"ם כתוב ט"ו מיל חוץ לחומת ירושלים, והמפרשים דנו בדבריו, אבל הפשטות הוא לעזרה, וכ"כ הרמב"ן בחומש] עד סוף זמן שחיטה שהוא שקיעת החמה [כן דעת רוב פוסקים דלא כרמב"ם שס"ל אם בנץ החמה אינו יכול להגיע עד חצות שהוא תחילת זמן שחיטה, מקרי דרך רחוקה]. ונחלקו בגמ' לרב נחמן אם שחטו וזרקו עליו יצא [באופן שיכול לבא בשעת אכילה], ולרב ששת לא יצא, וכן פסק הרמב"ם וליקוטי הלכות, אמנם הרמב"ן בחומש פסק כרב נחמן.

מחצות עד השקיעה הוא שיעור ט"ז מיל, ולרמב"ם ט"ו, ולגר"א כ'. והשיעור נמדד לפי הילוך ברגל בדרכים המצויים, ולא במרחק אוירי [תוס' צג: ד"ה רב יהודה. ואפילו כיום שיש כלי תחבורה, ואפשר להגיע מכל מקום בארץ תוך חצי יום, מ"מ נחשב לדרך רחוקה. והטעם לכך כתב הגריש"א אע"ג דרוב העולם נוסעים ע"י קרונוט, מ"מ יש ענין לעלות ברגל כמש"כ ברבנו בחיי. ולכן צריך שכל כלל ישראל יהיו תוך ט"ז מיל בשעת חצות, לפי מה שפסק הרמב"ם כרב ששת. אמנם מי שהיה בבני ברק בשעת חצות, ובא במרוצה והגיע לפני סוף זמן שחיטה, למקום שיכול להגיע משם לעזרה לפני השחיטה, דעת הקרית ספר, חזו"א, ואבי עזרי דחייב לעשות פסח, ואם לא עשה חייב כרת, דלא כדעת המנ"ח [שפ] ומשנת ר"א [שו"ת או"ח סי' ב'] דפטור, ואין יכול לעשות הפסח, דמה לי הוא מה לי שלוחו, רחמנא דחייב.

וכתב החזו"א וכן דעת הגר"ח, וכ"כ בספר הפלאה, דהשיעור נמדד לפי ערך, דהיינו ג' שעות אחר חצות שיעור דרך רחוקה הוא ח' מיל, ואם נמצא אז ח' מיל רחוק מהעזרה, ושחטו וזרקו עליו לא יצא לרב ששת. ולפ"ז כת שלישית צריכים להזהר להיות יותר קרוב לעזרה מכת ראשונה. ולפ"ז אם החבורה שלחו שליח לשחוט, וכל החבורה היו בשעת חצות תוך ט"ז מיל, והשליח התעכב קצת ורק הגיע לכת שלישית, בני החבורה שעדיין במקום לא יצאו! ובהערות להגרש"א כתב דכה"ג אם יכול ליכנס ע"י קרונוט, ודאי לא חשיב דרך רחוקה, ואינו דומה לרחוק ט"ז מיל, דאע"ג דיכול ליכנס בקרונוט, דזהו שיעור שקבעו חז"ל.

מי שנמצא בדרך רחוקה, ומתאוה לעשות פסח, יש עצה, שיכול לטמאות עצמו בשרץ, ודעת תוס' פסחים פ' דאין דרך רחוקה לטמא, הכוונה אפילו למי שהוא באמת בדרך רחוקה, אין לו את הפטור של דרך רחוקה, דמניעתו הוא משום טומאה, ויש חיוב ליטהר, ואחרי שיטבול כיון שעדיין אינו יכול ליכנס לעזרה, אין לו הפטור של דרך רחוקה [כן מבואר בתוס' צג: ד"ה וקאמרת, אמנם בתוס' צד: ד"ה ואין לא משמע כן], ואפשר לשחוט עליו דקיימ"ל דשוחטין וזורקין על טב"י. אמנם הצ"ח סט: חולק על תוס', ומפרש הגמ' דאין דרך רחוקה לטמא, היינו לטמא שאינו בדרך רחוקה, אין לו סיבת הפטור של דרך רחוקה, וכמו שפירש"י, וכתב בדברי מלכיאל שכן דעת הרמב"ם

עשה שיש ודחי ל"ת, והביטול הוא רק כדי לא לעבור על בל יראה]. ולאחר שעה ששית, דאין יכול לבטל, דעת האבן עוזר דאתי עשה דפסח ודחי ל"ת דלא תשחט, והצל"ח והגהות ר' שאול מאמסטרדם חולקין. והנה במצרים כתיב ואשא אתכם על כנפי נשרים, ותרגם יונתן שבאו על ענני הכבוד לעשות הפסח בבית המקדש. ואם הקב"ה יעשה כן לבני חו"ל שיעלו טרם שביערו חמץ, וכשיבאו לבית המקדש [אם ח"ו לא נזכה עד אז, ויהיה פסח הבא בטומאה], יהיה כבר אחר שעה ששית, היאך יקריבו את הקרבן, הרי עדיין יש להם חמץ בחו"ל? והנה דעת הר"ש בכלים פ"א מ"ח דדוקא אם נמצא החמץ בירושלים עובר משום לא תשחט, אבל חוץ לירושלים אינו עובר. אמנם שאר הראשונים לא הזכירו כזה דבר.

יש לגלח צמר מצואר הבהמה, שלא יהא חלדה, ושלא יפגם הסכין, ויש ליזהר בשעה שגוזזין שלא יפצע הצואר, שלא יכנס לשאלות של נקובת הושט.

אע"פ שביקר ד' ימים קודם, מ"מ יש מצוה לבקרו שוב לפני השחיטה, והיו עושין כן בבית לפני שהולכים לעזרה (רש"י עירובין קג).

אין צורך שכל בני החבורה ילכו לעזרה, ומ"מ יראו לשלוח מספיק אנשים כדי להתעסק בהפשט והוצאת אימורין. וכתב באג"מ ח"א ס' מא' דודאי לא כולם נכנסו אלא שלחו שליח, וזה מותר לכתחילה, ופשוט שנשים לא נכנסו לעזרה. ובמעיל שמואל כתב הגם דמבואר במשנה במי שאמר לעבדו צא ושחט עלי, דלא כולם נכנסו, מ"מ ודאי שיש ענין בזה לעמוד על קרבנו, ועוד הרי לר"א דמאסקופת העזרה ולחוץ הוי דרך רחוקה, א"כ כל בני החבורה [ולכאורה אפילו נשים] צריכים להיות בעזרה.

טוב להשקות הבהמה קודם שחיטה כדי שתהא נוח להפשיט. והיו נוהגין להעבירו במים כדי שיהו נקיים ולבנים.

ימתין מלהקדיש עד שמגיע סמוך לעזרה. לרוב ראשונים מותר להקדישו אפילו בעזרה, ואין בו משום חולין בעזרה. דעת המהר"ט ועוד אחרונים דאי אפשר להקדיש קרבן עבור חבירו [והרבה אחרונים חולקים]. וא"כ מה עושים שותפים שמביאים קרבן לדעת המהר"ט? ו"א דמודה המהר"ט בשותפים, ו"א דמודה בקרבן חובה, ורק בנדבה א"א.

ויש מחלוקת היכן הוא הטפת דם ברית, למנהג העולם שורטים שריטה למטה מהעטרה, ולחזו"א בראש הגויה.

ואם נאנס מלמול כגון שהיה בבית האסורים, איתא בגמ' לחד תי' דפטור, ויכול לעשות פסחו, וכתב המאירי דכן הלכה, ומהר"י קורקס כתב בדעת הרמב"ם שהשמיט תי' זה, דאפשר דלא פסק כן להלכה. ולגבי מילת עבדיו יש אומרים דמעבד אפילו נאנס, ולפ"ז אם מל בערב פסח, ולדעות שגם הטבילה מעבד, ובגמ' איתא דסכנה הוא ומשהינן הטבילה עד שיתרפא, א"כ לא יוכל לעשות הפסח.

אם נימול לא' כגון יוצא דופן לחד מ"ד, ו"א דאין מעבד האב מלעשות פסח, דאין מוטל על האב יותר מעל ב"ד.

גר שנתגייר לדעת תוס' אין מילת בניו הגויים מעכבין, ולדעת רש"י נראה דמעכבין, וביארו האחרונים מטעם דנחשבו עבדיו.

הכנות לקראת השחיטה

לקיחת הטלה

כשר לכתחילה מיום ח' והלאה, וצריך להיות בתוך שנתו.

ביקור ד' ימים

אין דין מקחו מבעשור לדורות, ולגירסא דידן צריך ביקור ד' ימים, ולרמב"ם אין צריך. ביקור ד' ימים יכול להיות לפני שמקדישו. רוב ראשונים ס"ל דהד' ימים מתחיל בי' ניסן, ו"א ב"א. החזו"א הסתפק אם צריך ביקור כל יום מהד' ימים, ומלשון רש"י משמע דצריך. אותן ד' ימים אין מניחו לילך בעדר. דעת האר"ז ותוס' דהביקור מעכב, והרבה אחרונים הוכיחו דאינו מעכב. לפי החזו"א גם אם יש מום עובר נחשב אינו מבוקר. והא דחותכין יבלת ו"ל זהו לפי השיטות דביקור אינו מעכב, ועוד ו"ל דכיון בידו להסירו בכל עת גם החזו"א יודה דנחשב מבוקר.

סכין כלי שרת

המנהג היה שכל אחד הביא סכין מתוך ביתו. וצריך להקדיש הסכין קודם שחיטה שיהא כלי שרת, ובדיעבד שלא הקדיש, פסק הרמב"ם דאינו מעכב.

ביעור חמץ

אם יש לאחד מבני חבורה חמץ, השוחט הזורק והמקריב עובר בל"ת. והגם שבודאי כל אחד יבער חמצו מקודם, מ"מ יש אופנים שאין עובר משום בל יראה, ועובר משום לא תשחט. (א) משהה ע"מ לבער דדעת תוס' כט: דאינו עובר, מ"מ כתב השאג"א [סי' ע"ח] דבשוחט על החמץ עובר כה"ג. (ב) וכן לדעת הרמב"ן דכשהחמץ אינו בביתו, אינו עובר מה"ת משום בל יראה, מ"מ לגבי האיסור לא תשחט על חמץ אסור מן התורה. (ג) אם יש לשנים מבני החבורה כל אחד חצי זית בכל אחד נסתפקו האחרונים, ודעת השו"מ [מהדו"ת ח"ג סי' ק"ז] דעובר.

מי ששכח לבער חמצו, וכבר על הדרך לירושלים, אם יש שהות לחזור יחזור, ואם לא, אם קודם ששית יבטל בלבו [ו"א דמהני לאיסור של לא תשחט, ו"א דלא מהני, ואתי